

NAPOVED INTEGRALNE SERIJE:

S pametno integracijo do trajnostnega razvoja

V čedalje večji meri se soočamo z mnogoterimi, raznolikimi izzivi – od svetovnih do evropskih, slovenskih, lokalnih; od podnebnih sprememb do ekonomskih problemov.

Zato je nujen drugačen pogled na svet okrog nas, nov način razmišljanja in delovanja, preseganje kalupov...

Celosten pogled, ki nam bo pomagal, da elemente, ki jih že imamo, vidimo v novi luči, na drugačen in celosten način povežemo, prepletemo, stkemo – PAMETNO INTEGRIRAMO.

Drobce rešitev, ki bodo dobre za vse, imamo pred seboj, živimo z njimi – tu, v Sloveniji in Evropi.

Ker »nič ni tako praktično kot dobra teorija« (Lewin), predstavljamo NAČELA, po katerih je mogoče oblikovati nov, celosten konceptualen okvir; pravzaprav lahko vodijo do različnih teorij.

In ta načela nas lahko pripeljejo do TEORIJE INTEGRALNEGA RAZVOJA avtorjev Ronnieja Lessema in Alexandra Schiefferja.

Praktični primeri njene uporabe z odličnimi praksami (večina iz Slovenije) in novi integralni koncepti bodo sestavljali večino od 100 nadaljevanj v seriji »S pametno integracijo do trajnostnega razvoja«. Objavljali jih bomo v naslednjih nekaj mesecih, praviloma vsak dan od ponedeljka do petka. S pomembnim sporočilom, da je nujno pametno povezati številna prizadevanja in potencialne za trajnostni razvoj v okviru EU.

*Med drugim smo pristop integralnih svetov uporabili pri snovanju novega, trajnostnega modela razvoja za našo državo - poimenovali smo ga Integralna zelena Slovenija. Predstavili smo ga v knjigi **Integral Green Slovenia** (Routledge, 2016), ki smo jo uredili dr. Darja Piciga, prof. Alexander Schieffer in prof. Ronnie Lessem, napisalo pa poleg nas še 42 slovenskih avtorjev. Z Integralno serijo se odzivamo na številne pobude, da bi imeli čimveč gradiv o Integralni zeleni Sloveniji tudi v domačem jeziku.*

In integralna zelena pot lahko prispeva tudi k prihodnosti Evrope.

O vsem tem nas bo v prihodnjih mesecih pisalo več deset avtorjev knjige in drugih integralnih mislecev.

Vse to prvič celostno v slovenskem jeziku in edinstveno v svetovnem merilu.

Prijazno vabljeni k prebiranju, razmišljanju in ustvarjalni uporabi!

Dr. Darja Piciga

OSEMNAJSTI TEDEN

S pametno integracijo do trajnostnega razvoja – 87. nadaljevanje

17. 7. 2018

87. Vzgoja in izobraževanje za trajnostni razvoj skozi »integralna očala«

S pregledom konceptov, modelov in dobrih praks »zahodne« sfere smo v [86. nadaljevanju](#) zaključili »potovanje« po integralnih svetovih, s poudarkom na trajnostnem razvoju in zelenem gospodarstvu. Nujnost integralnega pristopa izhaja iz zavedanja o kompleksnosti izzivov, s katerimi se srečujemo v današnjem globaliziranem svetu.¹ Tak pristop je nujen tudi za usklajeno doseganje 17 splošnih in 169 konkretnih ciljev trajnostnega razvoja iz Agende 2030. Ob tem prepoznavamo prehod v zeleno gospodarstvo kot nepogrešljiv del trajnostnega odgovora na globalne izzive². Ustrezno podlago in okvir za pridobivanje kompetenc, potrebnih za uspešno delo v zelenem gospodarstvu in za soočanje s prepletenimi globalnimi izzivi, najdemo v konceptu vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj (VITR), kot se je razvila od začetka tega stoletja dalje.

¹ O tem smo pisali v prvih nadaljevanjih [Integralne serije](#).

² Pregled prispevkov na to temo v okviru Integralne serije najde bralec v [74. nadaljevanju](#).

Globalno spodbudo za uvajanje vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj je pomenilo UNESCO-vo **Desetletje vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj (2005-2014)**, izhajajoče iz Agende 21 OZN (1992) ter iz drugih dokumentov Združenih narodov, ki kot ključno za trajnostni razvoj izpostavljajo prav izobraževanje. Za Evropo so bila usmeritve Desetletja podrobneje opredeljene v **Strategiji vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj UNECE**³, ki je bila sprejeta na srečanju na visoki ravni ministrov za izobraževanje in okolje v Vilni marca 2005. V skladu s Strategijo VITR UNECE je slovensko ministrstvo, pristojno za izobraževanje, leta 2007 sprejelo **Smernice vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj od predšolske vzgoje do douniverzitetnega izobraževanja**⁴, ki so bile namenjene vpeljavi vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj v šolski sistem Republike Slovenije. Ko je poudarjeno v tem dokumentu, pri VITR ne gre le za dodatek k sedanjemu splošnemu izobraževanju, niti ni cilj zgolj in samo varovanje narave, ampak gre za obsežen, celovit, skladen pedagoški proces, ki vključuje odnos med človekom in naravo ter odnose med ljudmi, vodi do razumevanja vsestranske zveze med naravnim, gospodarskim, družbenim in političnim sistemom ter soodvisnosti ljudi, ki živijo v različnih delih sveta; skuša dejavno in tvorno reševati sedanja in prihodnja okoljska in družbena vprašanja.

Strategija vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj UNECE med ključnimi načeli navaja, da se VITR še vedno razvija kot širok in vseobsegajoč koncept, ki vključuje medsebojno povezana okoljska, gospodarska in družbena vprašanja. Vendar pa so tudi kulturni vidiki posebej izpostavljeni. Strategija spodbuja k uporabi integrativnega pristopa pri nadgrajevanju okoljske vzgoje, torej napredujočega vključevanja širokega nabora razvojnih tem. Za obravnavanje tako pestrih tem, kot jih mora vključevati VITR, je nujen holističen pristop.

V nadaljevanju izpostavljamo tista načela vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj iz strategije UNECE, ki so z vidika prehoda Slovenije v trajnostno družbo še posebej relevantna, s tem da jih gledamo tudi skozi »integralna očala« - in zato na prvo mesto postavimo etično razsežnost:

- ✚ Obravnavanje **etične razsežnosti**, vključno z vprašanji enakopravnosti, solidarnosti in medsebojne odvisnosti med pripadniki ene generacije in med različnimi generacijami ter odnosov med ljudmi in naravo ter med bogatimi in revnimi, je središčno vprašanje trajnostnega razvoja in je zato odločilno za VITR. Odgovornost je neločljivo povezana z etiko (je njen inherentni del) in je povsem praktično vprašanje za VITR.
- ✚ VITR bi moralo krepiti spoštovanje in razumevanje **različnih kultur** ter privzemati njihove prispevke, ustrezno vključevati avtohtone prebivalce in ohranjati **tradicionalno znanje**.
- ✚ Učence na vseh stopnjah bi bilo treba spodbujati k uporabi **sistemskega**⁵, **kritičnega in ustvarjalnega mišljenja** in razmišljanja v lokalnih in svetovnih okvirih; to je temeljni pogoj za delovanje za trajnostni razvoj.
- ✚ Na razvoj trajnostne družbe je treba gledati kot na proces nenehnega učenja. Zato je tudi VITR **vseživljenjski proces**, z dvema glavnima področjema dejavnosti: (a) izpopolnjevanje znanja in veščin in (b) zagotavljanje nove usposobljenosti, potrebne v različnih poklicih in različnih situacijah. Prežeti bi moral učne programe na vseh ravneh, vključno s poklicnim izobraževanjem, usposabljanjem izobraževalcev ter stalnim izpopolnjevanjem strokovnjakov (zlasti pri načrtovanju in upravljanju) in tistih, ki odločajo. Zavedati se je potrebno, da delavci v vseh sektorjih lahko prispevajo k trajnosti na

³ UNECE: UN, Economic Commission for Europe. 2005. UNECE STRATEGY FOR EDUCATION FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT adopted at the High-level meeting of Environment and Education Ministries, Vilnius, 17-18 March 2005. Uradno besedilo v angleščini in neuradni prevod v slovenščino dostopna prek: <http://www.unece.org/?id=24444>.

V Ekonomsko komisijo ZN za Evropo so vključene Evropa, Severna Amerika in del Srednje in Zahodne Azije (UNECE regija).

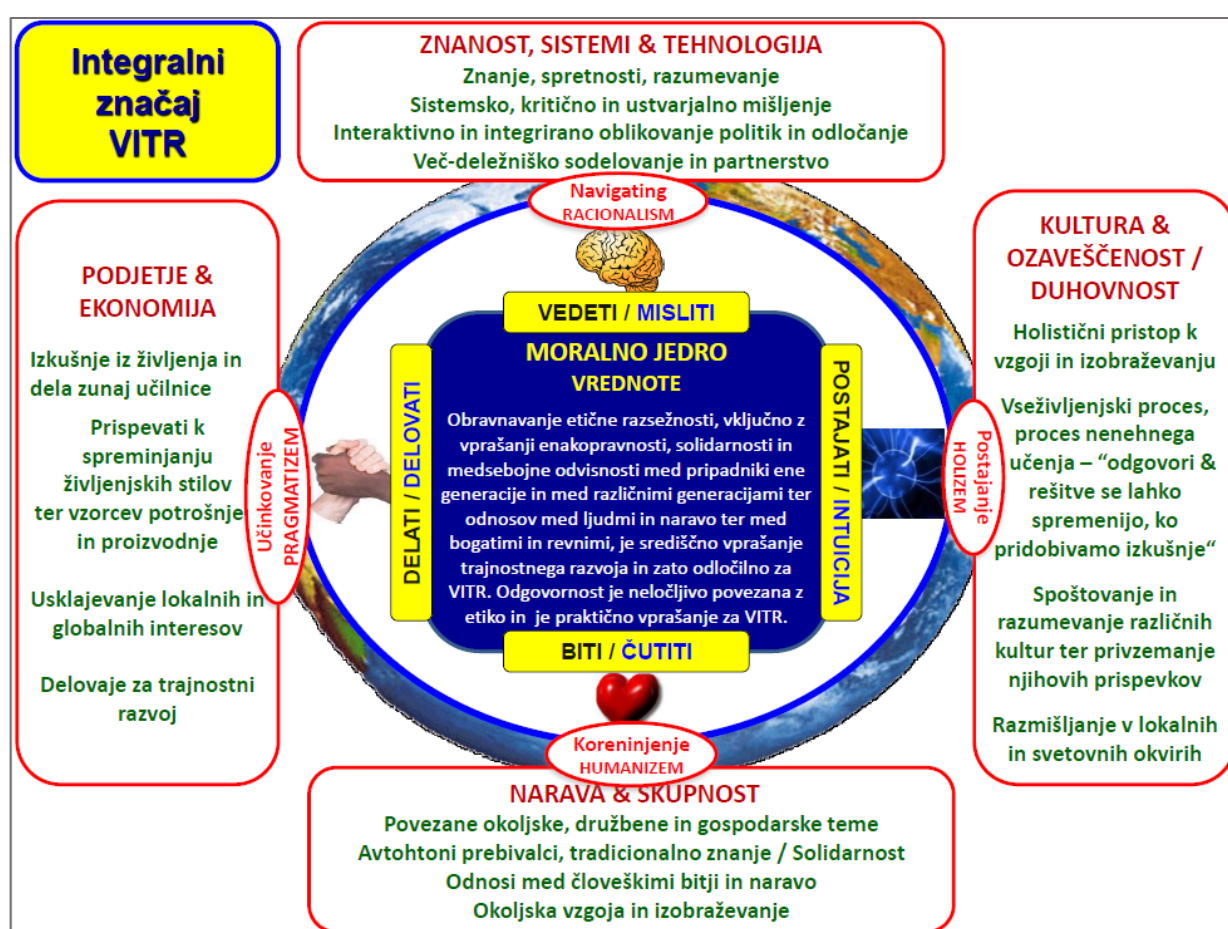
⁴ Dostopne preko naslova [Smernice vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj](#).

⁵ Sistemsko mišljenje je mogoče opredeliti kot način reševanja problemov, pri katerem »probleme« vidimo kot dele celovitega sistema, namesto da bi obravnavali posamezne dele, rezultate ali dogodke in potencialno prispevali k nenamernim posledicam. Sistemsko mišljenje ni en sam način mišljenja, ampak sklop navad in praks v širšem okviru, ki temelji na prepričanju, da je sestavne dele sistema mogoče najbolje razumeti znotraj konteksta odnosov med njimi in z drugimi sistemi, bolje kot v izolaciji. Sistemsko mišljenje se osredotoča bolj na krožne kot na linearne vzročno-posledične zveze. (povzeto po: Wikipedia, Systems Thinking http://en.wikipedia.org/wiki/Systems_thinking, 10. 12. 2011)

nacionalni, regionalni in globalni ravni. Visoko šolstvo pa bi moralo pomembno prispevati k VITR z razvijanjem ustreznega znanja in usposobljenosti.

- ✚ Formalno VITR bi morale prežemati **izkušnje iz življenja in dela zunaj učilnice**. Izobraževalci⁶, vključeni v VITR, imajo pomembno vlogo pri olajševanju tega procesa ter pri spodbujanju dialoga med učenci, dijaki in študenti ter oblastjo in civilno družbo. VITR tako za izobraževanje predstavlja priložnost, preseči svojo ločenost od družbe.
- ✚ Ker VITR vključuje pobude za **razvoj kulture medsebojnega spoštovanja** pri sporazumevanju in sprejemanju odločitev ter žarišče preusmerja od enostavnega prenašanja informacij k omogočanju sodelovalnega učenja, daje pomemben prispevek k interaktivnemu in integriranemu oblikovanju politik ter odločanju. Za VITR sta potrebna sodelovanje in partnerstvo velikega števila interesnih skupin.

Izhajajoč iz ciljev in načel strategija v nadaljevanju podrobneje obravnava, kakšne posledice ima za izobraževanje, in razčlenjuje okvir za izvajanje. V našem prispevku pa smo z uporabo znanja o integralnem pristopu⁷ elemente VITR povezali v celosten model, ki ga predstavljamo na spodnji sliki.

Slika: Integralni model vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj (po UNECE strategiji VITR, 2005)

Z integralno obravnavo vzgoje in izobraževanja bomo nadaljevanju tudi v naslednjem prispevku.

Dr. Darja Piciga

⁶ Izobraževalci so učitelji, predavatelji, vodje usposabljanja in vsi drugi strokovnjaki z izobraževalnimi nalogami ter prostovoljni vodje izobraževanja.

⁷ V skladu z osnovami, vpeljanimi v 15. – 16. ter 22. – 24. nadaljevanju [Integralne serije](#).